

Bánú na tuaithe

Ceist 1 Beidh tú ag féachaint ar ball ar thuairisc faoi dhúnadh oifigí poist in iardheisceart na tíre. Sula bhféachann tú ar an mír, féach ar na logainmneacha seo a bheidh le cloisteáil inti agus freagair na ceisteanna leis an duine in aice leat:

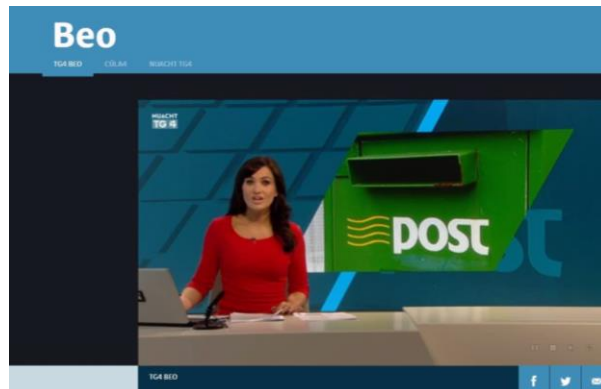
An Dromaid, Máistir Gaoithe, An Chillín Liath

1. Cá bhfuil na háiteanna thuas?
2. Cad is brí leis na logainmneacha sin?
3. Cá bhfuil tú féin i do chónaí? Cad is brí leis an logainm sin?

Ceist 2 Gan féachaint ar an mír fós, an féidir leat féin agus an duine in aice leat Gaeilge a chur ar na focail agus na frásaí seo?

1. it is proposed _____
2. crowd _____
3. good news _____
4. local business man _____
5. offer _____
6. reason for hope _____
7. the place was crowded _____
8. both young and old _____
9. population _____

Féach ar an mír den chéad uair le feiceáil an raibh an ceart agaibh. Mura bhfuil sibh cinnte go fóill, féach ar an mír den dara huair.

Ceist 3 Féach ar an tuairisc arís agus scríobh achoimre ghearr ar ábhar na míre. Féach cad a bhí ag an duine in aice leat ansin.

Ceist 4 ‘...ag deireadh mhí Eanáir...’

1. Scríobh amach míonna na bliana.
2. Cuir an focal ‘mí’ roimh gach mí agus déan cibé athrú is gá.
3. Cuir an focal ‘tús’ roimh an liosta sin ansin. Féach an sampla thuas!

Ceist 5

Éist leis an mír arís agus breac síos gach sampla den aimsir chaite a chloiseann tú. Freagair na ceisteanna seo a leanas:

1. An raibh aon bhriathar neamhrialta mar chuid den liosta a bhreac tú síos? Má bhí, cad iad?
2. Scríobh amach na briathra neamhrialta ar fad san aimsir chaite anois faoi na teidil sa tábla. Tá an briathar *bí* déanta duit.

An briathar	An fhoirm cheisteach	An freagra dearfach	An freagra diúltach
<i>Bí</i>	<i>An raibh...?</i>	<i>Bhí.</i>	<i>Ní raibh.</i>

3. Cuir an ceist seo ar an duine in aice leat anois – cad a rinne tú ag an deireadh seachtaine? Bainigí úsáid as na briathra neamhrialta.

Ceist 6

Pléigh na ceisteanna seo leis an duine in aice leat, nó le do ghrúpa.

1. Cén fáth a bhfuil An Post ag dúnadh an oiread sin oifigí poist faoin tuath, dar leat?
2. An mbaineann tú féin úsáid as seirbhísí an phoist go minic? Mínigh.
3. Cén tionchar, dar leat, atá ag bánú na tuaithe ar na daoine atá ina gcónaí faoin tuath faoi láthair?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

Is féidir gach beirt a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin cuid de na ceisteanna a phlé leis an rang iomlán.

1. I gCiarraí Theas.
2. **Dromaid** – b'fhéidir go dtagann sé on bhfocal 'droim' a chiallaíonn *ridge*.
Máistir Gaoithe: máistir > maistreadh – *churning*; gaoth – *wind*.
An Chillín Liath: cill – *churchyard, church*; -ín – *beag*; liath – *grey*.
3. Abair leis na foghlaimoírí na logainmneacha a chuardach ar www.logainm.ie mura bhfuil siad cinnte.

Ceist 2

1. it is proposed	<i>tá sé beartaithe</i>
2. crowd	<i>slua</i>
3. good news	<i>dea-scéala</i>
4. local business man	<i>fear gnó áitiúil</i>
5. offer	<i>tairiscint</i>
6. reason for hope	<i>ábhar dóchais</i>
7. the place was crowded	<i>bhí an áit lán go doras</i>
8. both young and old	<i>idir óg agus aosta</i>
9. population	<i>daonra</i>

Ceist 3

Féach an script.

Ceist 4

Eanáir	Mí Eanáir	tús mhí Eanáir
Feabhra	Mí Feabhra	tús mhí Feabhra
Márta	Mí an Mhárta	tús mhí an Mhárta
Aibreán	Mí Aibreáin	tús mhí Aibreáin
Bealtaine	Mí na Bealtaine	tús mhí na Bealtaine
Meitheamh	Mí an Mheithimh	tús mhí an Mheithimh
Iúil	Mí Iúil	tús mhí Iúil
Lúnasa	Mí Lúnasa	tús mhí Lúnasa
Meán Fómhair	Mí Mheán Fómhair	tús mhí Mheán Fómhair
Deireadh Fómhair	Mí Dheireadh Fómhair	tús mhí Dheireadh Fómhair
Samhain	Mí na Samhna	tús mhí na Samhna
Nollaig	Mí na Nollag	tús mhí na Nollag

Ceist 5

1. Tá na briathra a bhfuil líne fúthu neamhrialta: bhailigh, socraíodh, tháinig, d'fhógair, go rabhadar, bhí, gur tháinig, gur dhein (go ndearna), ní rabhamar.
2. Na briathra neamhrialta:

An briathar	An fhoirm cheisteach	An freagra dearfach	An freagra diúltach
Abair	An ndúirt...?	Dúirt.	Ní dúirt.
Beir	Ar rug...?	Rug.	Níor rug.
Bí	An raibh...?	Bhí.	Ní raibh.
Clois	Ar chuala...?	Chuala.	Níor chuala.
Déan	An ndearna...?	Rinne.	Ní dhearna.
Faigh	An bhfuair...?	Fuair.	Ní bhfuair.
Feic	An bhfaca...?	Chonaic.	Ní fhaca.
Ith	Ar ith...?	D'ith.	Níor ith.
Tabhair	Ar thug...?	Thug.	Níor thug.
Tar	Ar tháinig...?	Tháinig.	Níor tháinig.
Téigh	An ndeachaigh...?	Chuaigh.	Ní dheachaigh.

3. Tabhair deis do na foghlaimeoirí na briathra neamhrialta a úsáid chun cur síos a dhéanamh ar an deireadh seachtaine a bhí acu.

Ceist 6

Is féidir gach beirt nó triúr a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin cuid de na ceisteanna a phlé leis an rang iomlán.

Eibhlín Ní Choistealbha

Anois, bhailigh nach mór céad go leith duine le chéile sa Dromaid i gCiarraí Theas aréir ag iarraidh ar An Post seirbhísí poist a choimeád sa dúthaigh.¹ Tá sé beartaithe Oifig Phoist Mháistir Gaoithe, a dhúnadh ag deireadh mhí Eanáir. Ag an gcruinniú aréir, socraíodh go ndéanfar iarratas oifig poist a bhunú sa² Chillín Liath.

Marian O’Flaherty

Tháinig slua le chéile in Ionad na Dromoda i nGaeltacht Uíbh Ráthaigh, i gCiarraí Theas tráthnóna aréir, chun seirbhísí poist sa dúthaigh a phlé. D’fhógair An Post go rabhadar chun Oifig an Phoist Mháistir Gaoithe a dhúnadh ag deireadh mhí³ Eanáir seo chugainn. Ach, bhí dea-scéala le clos⁴ ar maidin toisc go bhfuil sé fógartha ag fear gnó áitiúil go bhfuil sé chun iarratas a dhéanamh oifig an phoist nua a oscailt i gCillín Liath⁵.

Fiona de Buis, Tascfhórsa Uíbh Ráthaigh

Tá iarratas ag dul isteach anois, ag iarraidh ar An Post, oifig an phoist nua a oscailt sa cheantar nuair a dhúnfar⁶ an ceann atá ann faoi láthair. Agus bhí sé d’ádhras ar an gcoiste, is dócha, aréir gur tháinig fear gnó ón áit, Humphrey Ó Conchúir, agus gur dhein⁷ sé siúd tairiscint, oifig an phoist a oscailt ina shiopa féin. Is ábhar dóchais é sin is dócha.

Eimear Ní Mhurchú, Cathaoirleach, Grúpa Gnímh na Dromada

Bhí an áit lán go doras. Bhí sé sin thar barr mar ní rabhamar cinnte an méid suime a bhí timpeall na háite agus aréir bhí an fhianaise⁸ ann go bhfuil suim ag gach duine, idir óg agus aosta, an tseirbhís seo a choimeád inár gceantar agus go bhfuil sé ríthábhachtach go gcoimeádfaimid é.

Caitlín Breathnach, Tascfhórsa Uíbh Ráthaigh

Tá titim an-mhór tagtha ar dhaonra na Gaeltachta anseo in Uíbh Ráthach, anseo sa Dromaid agus sna ceantair⁹ éagsúla eile chomh maith. Táimid tar éis 40% dár ndaonra¹⁰ a chailliúint¹¹ ó 1956 go dtí an lá atá inniu ann. Agus, tá sé thar a bheith tábhachtach mar sin go gcoimeádfaí na seirbhísí éagsúla sna ceantair seo má tá aon seans in aon chor againn daoine a choimeád anseo agus daoine b’fhéidir a mhealladh thar n-ais nó a mhealladh chun cónaí sa cheantar.

Marian O’Flaherty, Nuacht TG4, Uíbh Ráthach

¹ *dúiche* an leagan caighdeánach

² *san* a dúradh

³ *mí* a dúradh

⁴ *cloisteáil* an leagan caighdeánach

⁵ *sa Chillín Liath* an leagan caighdeánach

⁶ *dúnfar* a dúradh

⁷ *go ndearna* an leagan caighdeánach

⁸ *an fianaise* a dúradh

⁹ *ceantracha* a dúradh

¹⁰ *dár daonra* a dúradh

¹¹ *cailleadh* an leagan caighdeánach